

SREDNJOVJEKOVNA RAPSKA SLAVENSKA I ROMANSKA IMENA  
NEHAGIONIMNOG POSTANKA

*Stijepo Stjepović*

U ovom će radu biti obuhvaćena osobna imena, zabilježena u rapskoj komuni u drugoj polovici 14. stoljeća, koja nisu hagianimnog postanka. Bit će to, dakle, slavenska i manji broj romanskih imena iza kojih ne stoji kult određenog sveca zaštitnika. Ovdje nemam namjeru detaljno ulaziti u identitet samih osoba već, umjesto identificiranja, shvaćenog u smislu spajanja osobe i imena, ponuditi neku vrstu kataloga u kojem će se naći imena, muška i ženska, slavenska i romanska imena s kratkim etimološkim osvrtom i varijantama u kojima se javljaju. Takav trenutni odmak poslužiti će da se dobije bolji dojam o zastupljenosti pojedinih osobnih imena u ukupnom antroponimnom korpusu.<sup>1</sup>

Nadijevanje osobnih imena u srednjovjekovnoj Europi odraz je cijelog niza društvenih odnosa. Ono može biti motivirano leksičkim značenjem, naglašavanjem ili izbjegavanjem određene kulturne poruke koju ime nosi.<sup>2</sup> Izbjegavala su se imena koja su implicirala vazalovu nevjernost gospodaru,<sup>3</sup> a iznimno su se često koristila ona koja su odražavala hrabrost i privrženost.<sup>4</sup> Postupno tijekom srednjega vijeka jača udio hagianima u ukupnom broju osobnih imena. Crkva uporno nastoji skratiti period između rođenja i krštenja povezujući tako nadijevanje imena s proslavom krštenja.<sup>5</sup> Sve do 12. stoljeća

---

<sup>1</sup> Izvori na kojima se temelji ovaj rad su notarski spisi Nikole iz Bologne i Nikole iz Curtarola, nastali u razdoblju od 1369. do 1382., pohranjeni u knjižnici samostana sv. Eufemije u Kamporu na Rabu: *Acta notarii Nicolai de Bononia* (25.1.1369-9.11.1371) te *Acta notarii Nicolai quondam Zanmathei de Curtarodulo: Varia* (25.7.1372-23.3.1375) i *Liber immobiliarum* (4.7.1372-29.5.1382).

<sup>2</sup> I. Shagrir, *Naming Patterns in the Latin Kingdom of Jerusalem*, Oxford, Oxford Univ. Press, 2003, p. 1.

<sup>3</sup> M. Bloch, *Feudal society*, vol. 1, London, Routledge, 1961, p. 102.

<sup>4</sup> C. Clark i P. Jackson, *Words, Names, and History: Selected Writings of Cecily Clark*, London, D. S. Brewer, 1995, p. 282.

<sup>5</sup> J. D. Close Fisher, *Christian Initiation: Baptism in the medieval West*, London, S.P.C.K., 1970, p. 109.

krštenje novorođenčadi odgađalo se do Uskrsa ili Duhova, kada bi biskup, kao poglavar mjesne Crkve obavljao skupno krštenje djece rođene tijekom posljednjih godinu dana. Na prostorima na kojima se kršćanstvo održalo u kontinuitetu takva praksa nije stvarala poteškoće, ali problemi su se javljali u sredinama u kojima su plemena i obitelji nadijevale djeci vlastita narodna odnosno poganska imena držeći se vlastitih običaja. Zato u 12. stoljeću Crkva napušta svoju tisućljetnu praksu i zahtijeva da se sva djeca krste u roku od nekoliko dana od rođenja. Ta je promjena prozrokovala to da biskup više nije mogao biti prisutan na svakom krštenju koje su sada umjesto njega obavljali svećenici koji su, s većim ili manjim uspjehom, pokušavali nagovoriti obitelj da djetetu dade ime nekog od apostola, crkvenih otaca ili drugih važnijih svetaca.<sup>6</sup> Vremenski periodi u godini sve su se češće vezivali uz liturgijske cikluse, javno su se čitali životopisi svetaca, a svjetovne su vlasti ovakve tendencije podupirale naređujući da se lokalni sajmovi povežu s proslavama svetačkih blagdana. Na široj odnosno općekršćanskoj razini potraga za duhovnom zaštitom očitovala se putem hodočašća, posveta crkava, prenošenja relikvija i drugih manifestacija.<sup>7</sup> Nadijevanje svetačkih imena, premda se odvijalo u obiteljskom krugu, bilo je zapravo odraz općeg stanja i uzleta hagionimije. Do 13. stoljeća najpopularniji hagionim na prostoru Francuske bio je Petar, a tada ga je zamijenio Ivan. Stjepana su preferirali klerici dok je Antun bio popularan među redovnicima i monasima.<sup>8</sup> Narodna imena uzmiču pred hagionimima, jedino se ime Vilijam, zahvaljujući svojim viteškim konotacijama, održalo među najčešćim imenima. I drugi hagionimi, prvenstveno imena apostola i arhanđela prate ovaj obrazac i istiskuju narodna imena, dok njihovi kultovi odražavaju istodobno potrebe ljudi za zaštitom i pomoći kao i nastojanje Crkve za njihovim širenjem.<sup>9</sup> Čini se ipak, a to potvrđuje i primjer Raba na kojem zauzima drugo mjesto, da je hagionim Ivan uživao razmjerno najveću popularnost u različitim krajevima kršćanske Europe. Nadalje, niz od nekoliko najvažnijih hagionima prevladavao je u cijelom kršćanskom svijetu i ta su imena bila zastupljenija od strogo regionalnih svetaca. Ipak, regionalni su sveci, premda je njihov udio bio manji, ukazivali na različitosti

---

<sup>6</sup> B. Hamilton, *The Latin Church in the Crusader States*, London, Variorum, 1980, p. 87.

<sup>7</sup> R. Favreau, *La datation dans les inscriptions médiévales françaises*, "Bibliothèque de l'École des Chartes", 157 (1999), pp. 31-37.

<sup>8</sup> M. Bourin: *L'anthroponymie des clercs en Bas-Languedoc: le cartulaire du chapitre d'Agde*, "Genèse médiévale de l'anthroponomie moderne", 2 (1992), pp. 123-146.

<sup>9</sup> M. Mitterauer, *Ahnen und Heilige: Namengebung in der europäischen Geschichte*, München, C.H. Beck, 1993, p. 278.

pojedinih regija i lokalnih zajednica i bili su nositelji njihova identiteta.<sup>10</sup> Viši društveni slojevi pokazali su se otporniji na utjecaj hagionimije pa su tako među francuskim i sjevernotalijanskim plemstvom sve do konca 12. stoljeća prevladavala germanska imena. Tako je u regiji Limousin tek u drugoj polovici 15. stoljeća zabilježena prevlast hagionima.<sup>11</sup>

Istraživanja srednjovjekovne antroponimije otišla su puno dalje u romanskim zemljama u odnosu na one slavenske. Budući da srednjovjekovni jadranski prostor u jezičnom smislu djelomično pripada i romanskom svijetu zanimljivo je i korisno proučiti metode kojima su se dotični istraživači služili i rezultate koje su postigli.

“Patronymica Romanica” (*PatRom*) zajednički je istraživački projekt više europskih sveučilišta koji se bavi proučavanjem antroponimije na različitim jezičnim područjima Romanije. Rad je 1986. započela skupina okupljena oko Dietera Kremera sa Sveučilišta u Trieru, a danas se njime bavi dvadesetak sveučilišta u zemljama odnosno regijama romanskog govornog područja, od Portugala do Rumunjske, tako da pokriva iberoromansko područje s istraživačkim centrima u Lisabonu, Santiagu, Oviedu, Santanderu, Madridu, Seville, Vitoriji, Zaragozi i Barceloni, na galoromanskom području istraživačke centre imaju gradovi Nancy i Louvain-la-Neuve, italomansko područje zastupljeno je centrima u Pisi, Rimu, Udinama i na Sardiniji, dok rumunjsko područje pokriva centar u Bukureštu. Cilj projekta bio je stvoriti *Dictionnaire historique de l'anthroponymie romane* (Rječnik romanske povijesne antroponimije), odnosno predstaviti antroponime u obliku sličnom velikim etimološkim rječnicima kao što su *Französisches Etymologisches Wörterbuch* ili *Lessico etimologico italiano*. Rječnik bi obuhvatio period od srednjovjekovlja do današnjice, a prema klasifikaciji osmišljenoj u sklopu projekta. Novina koju ovaj projekt donosi od samih svojih početaka sastoji se u tome što je profesor Kremer okupio skupinu stručnjaka iz područja lingvistike, povijesti i drugih znanosti polazeći od ideje da se istraživanje antroponima ne smije ograničiti na jednu disciplinu, već smjestiti u okvir onomastike kao interdisciplinarne znanosti. Građa za izradu rječnika, a velikim dijelom je riječ o neobjavljenim izvorima, obuhvaća dokumente pisane latinskim jezikom i romanskim jezicima, od prvih svjedočanstava do današnjice s posebnim naglaskom na period razvijenog i kasnog srednjovjekovlja. Antroponimi prema

---

<sup>10</sup> F. Menant, *Les Modes de dénomination de l'aristocratie italienne aux XI et XII siècles: premières réflexions à partir d'exemples lombards*, in “Mélanges de l'Ecole française de Rome. Moyen Age” 107 (1995), p. 522.

<sup>11</sup> L. Perouas, *Léonard, Merie, Jean et les autres: les prénoms en Limousin depuis un millénaire*, Paris, Éditions du CNRS, 1984, p. 70.

kojima su oblikovani članci rječnika obuhvaćaju samo onime iz općeg leksika, a iz obrade su isključeni antroponimi koji potječu od toponima i naziva službe kao i osobna imena kako bi se izbjegle kolizije s drugim istraživanjima. Kriterije su zadovoljavali antroponimi potvrđeni u dva ili više spomenutih romanskih područja, a koji dolaze iz semantičkih polja koja se odnose na ljudsko tijelo, ljudske osobine, boje, rodbinske veze, društvene odnose, datume, hranu, odjeću, predmete ljudske upotrebe, kretnje, biljke, životinje, apstraktne pojmove i etnike. Struktura svakog pojedinog članka polazi od etimološke leme na koju se nadovezuje opći komentar u kojem se izlažu najvažnije romanske leksikološke i antroponimijske tendencije, nakon čega slijedi klasifikacija građe u četiri osnovne skupine: osnovni onimi, izvedenice, složenice i onimi nastali iz lokucija.

Rad na ovom projektu, pored brojnih popratnih skupova i članaka kojima je tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća predstavljen projekt, iznjedrio je 2004. godine i prvi svezak rječnika.<sup>12</sup> Izdanje sadrži prvi dio članaka koji se odnose na ljudsko tijelo. Započinje dvostrukim člankom koji obrađuje antroponimna pitanja koja nameće etimon *homo*, prezime i osobno ime, nakon čega slijedi etimon *corpus* dodatno obrađen kroz članke s naslovima *caput / \*capitia, testa, cornu, oculus, dens, nasus, brachium, manus, pantex*, itd. te manje koji se dotiču tema kao što su *frons, lingua, auricula, collum, venter, cauda, culus, digitus, pollex*. Dopunjeno izdanje, objavljeno 2007.<sup>13</sup> sadrži uvode u projekt *PatRom* i u sam rječnik, iznosi izdavačka načela, daje kratak uvod u etimološke temelje i romanske sufikse te završava popisom literature kako onomastičke, tako i referencijalne. U zasebnom izdanju iz 2010. objavljen je i popis povijesnih izvora.<sup>14</sup>

Značajan doprinos istraživanju galješke srednjovjekovne antroponimije dala je Ana Isabel Boullón Agrelo sa svojim djelom *Antroponimia medieval galega* iz 1999. Nakon istraživanja nekoliko vrsta izvora za obradu je odabrala seriju neobjavljenih dokumenata u periodu od 8. do 12. stoljeća. Konačni rezultat sastojao se od gotovo 10000 onima i otprilike 18000 naknadnih spomena, nakon čega je započelo istraživanje samog antroponimnog sustava. Među istraživanim problemima valja istaknuti prelazak iz jednočlane imenske formule u dvočlanu uz pomoć morfoloških postupaka (patronimni sufiks *-iz* koji odgovara suvremenom *-ez*) ili upotrebom nadimaka, hipokoristika i

<sup>12</sup> D. Kremer (ur.), *Dictionnaire historique de l'anthroponymie romane*, sv. II/1, Tübingen, Niemeyer, 2004.

<sup>13</sup> D. Kremer (ur.), *Dictionnaire historique de l'anthroponymie romane (PatRom)*, Introductions. Cahier des normes rédactionnelles. Morphologie. Bibliographies. sv. I/1.

<sup>14</sup> D. Kremer (ur.), *Bibliographie des sources historiques*, sv. I/2, 2010.

oznaka djelatnosti te etnika i toponima. Ovaj je projekt iznjedrio studiju podataka i rječnik vlastitih imena s preko 2000 članaka.<sup>15</sup>

Lidia Becker objavila je 2009. *Hispano-romanisches Namenbuch* u kojem su obrađeni antroponimi u razdoblju od 6. do 12. stoljeća, a koji odražavaju predrimski, grčki i latinskoromanski utjecaj na formiranje antroponimnog sustava Iberskog poluotoka. Opsežan uvod omogućava uvid u sustav od dijatopičkih, dijastratičkih i društvenopovijesnih aspekata sve do jezičnih struktura kroz etimološka, semantička, morfološka i tvorbena istraživanja. Rječnik sadrži oko 1100 natuknica popraćenih povijesnim i jezičnim komentarima koji razmatraju pitanja etimologije, izvanjezične motivacije odnosno društvenopovijesnog konteksta (npr. utjecaj vladara ili svetačkog kulta). Nadalje, znanstvenim je interesom obuhvaćena jezična struktura, pri čemu su s posebnom pažnjom obrađeni hibridni oblici nastali kao rezultat jezičnog kontakta, dijastratički aspekti (židovska i mozarapska imena, razlike koje odražavaju podjelu po spolu i društvenu stratifikaciju) te difuziju antroponima na prostoru Romanije odnosno njihov daljnji razvoj sve do današnjih romanskih jezika.<sup>16</sup>

Svojim djelom *La onomástica asturiana bajomedieval* objavljenim 1998. Julio Viejo Fernández pruža iscrpan prikaz srednjovjekovne asturske antroponimije, od prvih romanskih dokumenata do početaka modernog doba. Autor obrađuje onomastički sustav te antroponimne oblike koji su se pojavljivali tijekom srednjovjekovlja podvrgavajući ga strogoj lingvističkoj analizi, razmatrajući istodobno kulturna, antropološka i religijska pitanja povezana sa svakim pojedinim oblikom. Istraživanja obuhvaćaju i partikularnu astursku kronologiju antroponima, proces njihove difuzije te periode njihove najčešće upotrebe temeljeći se na informacijama dobivenim iz korpusa koji sadržava preko 20000 imenskih formula zabilježenih u dokumentima između 1200 i 1500. godine.<sup>17</sup>

Opis procesa davanja imena te bogat katalog osoba i antroponima tijekom početnog razdoblja portugalske vladavine Madeirom obradili su Dieter Kremer i Naidea Nunes Nunes u djelu *Antroponimia primitiva da Madeira e Repertório onomástico histórico da Madeira* iz 1999. Naime, nakon otkrića 1418., nenaseljeni arhipelag postao je portugalskom kolonijom. Zbog svoje strateške i ekonomske važnosti Madeira je brzo privukla trgovce i doseljenike iz cijele Europe. Imena članova novonastale zajednice zabilježena su u

<sup>15</sup> A. I. Boullón Agrelo, *Antroponimia medieval galega (ss. VIII-XII)*, Tübingen, Niemeyer, 1999.

<sup>16</sup> L. Becker, *Hispano-romanisches Namenbuch*, Tübingen, Niemeyer, 2009.

<sup>17</sup> J. Viejo Fernández, *La onomástica asturiana bajomedieval*, Tübingen, Niemeyer, 1998.

brojnim demografskim i upravnim dokumentima što je autorima ovoga rada poslužilo za analizu portugalskog društva u 15. stoljeću, kako s povijesnog, tako i s onomastičkog aspekta.<sup>18</sup>

U svom radu *Censos de población del territorio de Barcelona en la década de 1360*, objavljenom 2005., Esperança Piquer Ferrer daje nam uvid u popis poreznih obveznika i ostalih osoba iz šezdesetih godina 14. stoljeća. Popis se sastoji od poreznih izvadaka (*talles*) za različite gradske četvrti u kojima se navode imena stanovnika popraćena iznosima poreza kojima su opterećeni, nakon čega slijedi popis stanovnika gradske okolice (*territori de Barcelona*) koji je služio kao temelj za brojanje domaćinstava odnosno ognjišta (*focs*). Naime, tijekom spomenutog desetljeća aragonski kralj vrši izniman porezni pritisak na Kataloniju kako bi nadoknadio neizmjerne troškove koje mu donosi rat s kastiljskim kraljem. Snažna potreba za državnim oporezivanjem dovodi do pojave novih poreza, tzv. *fogatges* odnosno popisa poreznih obveznika. Prikupljanje se odvijalo u dvije faze; u prvoj se fazi kreirao opći cenzus kojim se izražavala ukupna suma koju je trebalo platiti po pokrajinama sa uz informativno navođenje imena obveznika da bi se u drugoj fazi pojavio novi dokument nazvan *talla* u kojem je za svakog obveznika pored njegova imena naveden i iznos koji je bio dužan platiti državi. Podaci dobiveni iz ovog popisa iznimno su značajni jer omogućavaju analizu antroponima na vrlo detaljnoj društvenoj stratifikacijskoj ljestvici.<sup>19</sup>

Sličan pregled antroponimije na osnovi popisa stanovništva jednog dijela Navarre donosi Ricardo Cierbide Martinena u radu *Censos de población de la Baja Navarra (1350-1353 y 1412)* iz 1993. godine.<sup>20</sup>

### Rapska imena nehagionimnog postanka

Hagionimi svojom brojnošću uglavnom prate zastupljenost i važnost pojedinih svetačkih kultova, no ima i onih koji se ne spominju u spisima premda o postojanju njihova kulta svjedoče njima posvećene crkve. Tako se ime starozavjetnog proroka Danijela pojavljuje samo kod dvije osobe premda mu je posvećena crkva na visoravni Fruga na obroncima Kamenjaka. Nadalje, s obzirom na svetačku braću Kuzmu i Damjana, u hagionimiji ovoga razdoblja

<sup>18</sup> N. Nunes Nunes i D. Kremer, *Antroponímia primitiva da Madeira e Repertório onomástico histórico da Madeira*, Tübingen, Niemeyer, 1999.

<sup>19</sup> E. Piquer Ferrer, *Censos de población del territorio de Barcelona en la década de 1360*, Tübingen, Niemeyer, 2005.

<sup>20</sup> R. Cierbide Martinena, *Censos de población de la Baja Navarra (1350-1353 y 1412)*, Tübingen, Niemeyer, 1993.

nalazimo samo drugoga od dvojice braće dok se prvi ne spominje. Među ženskim hagionimima slabije je zastupljena sveta Lucija unatoč postojanju njoj posvećene crkve u Banjolu. S druge strane, prvenstveno kod muških osoba, ističe se nekoliko hagionima (Dominicus, Franciscus, Marinus, Georgius, itd.) koji unatoč dobroj zastupljenosti nisu imali paralele u smislu sakralnih objekata.

S druge strane, imena nehagionimnog postanka ostaju u povijesnoj magli. Slavska imena nije teško dokučiti i grupirati, ali nalazimo i niz neobičnih romanskih imena koje je teže uklopiti u određeni sustav.

#### *Muška osobna imena*

Od osoba spomenutih u spisima dvojice notara, njih 1079 muškog je roda. Muških osobnih imena ima 168. Najveći broj osoba pripada nekolicini najzastupljenijih imena, naravno u brojnim varijantama, dok je ostatak raspršen u najraznovrsnijim imenima spomenutim tek nekoliko puta, a nije zanemariv ni broj onih imena koja se spominju samo jednom. U prvoj skupini, u kojoj najmanje 10 osoba nosi isto ime, odnosno jednu od varijanti istog imena, nalazi se 25 osobnih imena koja su zastupljena kod čak 802 osobe. Radi se, dakle, o imenima koja su stanovnici Raba i susjednih područja naradije nadijevali svojim potomcima. Muška imena nehagionimnog postanka pripadaju onoj drugoj skupini od samo 277 osoba, ali kod tih osoba nalazimo pregršt najrazličitijih imena, njih čak 143.

*Rade.* – Za zajednički nazivnik najučestalijeg muškog slavenskog imena izabrao sam oblik Rade. Premda se radi o hipokoristiku, taj je oblik ipak neutralan u odnosu na ostale varijante koje su prilično šarolike. Dakle, ovo se ime spominje kod 23 osobe u varijantama Rade, Radoslavus, Radich, Radichius, Radig, Radoi, Radomir, Rados, Radosio, Radossio, Radoslavo, Radoslao, Radovan, Ratco, Ratchus. Zajednička osnova svim varijantama je Rad-, dok se sufiksi mogu svrstati u dvije skupine. U prvoj skupini nalazimo slavenske sufikse koji nisu pretrpjeli romanizaciju odnosno latinizaciju: -e, -ich (-ig), -oi, -omir, -os, -ovan dok u drugoj skupini paralelno nalazimo romanizirane odnosno latinizirane nastavke -slavus, -ichius, -osio, -ossio, -oslavo, -oslao, -chus. U grafiji nalazimo i jednačenje po zvučnosti u varijantama Ratco i Ratchus dok u oblicima Rados, Radosio, Radossio obično ili pak geminirano s najvjerojatnije predstavlja palatal.

*Madius.* – Ime grčkog porijekla (Μάδιος) nosi 11 osoba u varijantama Madio, Mazius, Maçolo, Mazio, Macolus, Macolo, Maçolus, Mazolino, Mazolinus. U najvećem broju slučajeva dolazi do palatalizacije zabilježene u osnovi Maz- (Maç-, Mac-).

*Dragoi.* – Ovo je drugo po brojnosti slavensko muško ime zabilježeno u spisima kod 10 osoba u varijantama Dragina, Dragoi, Dragoius, Dragoy,

Dragos, Dragose, Dragoso, Dragoslavus, Drasolus, Drachsim, Draxinus, Draxoi, Draxoius. Kao i kod imena *Rade*, i ovdje poteškoću stvara nemogućnost svrstavanja različitih varijanti pod zajednički nazivnik. Osnove imena javljaju se u dva oblika; prvi oblik Drag- koji u grafiji, zbog jednačenja po zvučnosti, poprima i oblik Drach- i drugi oblik Drax- (Dras-) u kojem dolazi do palatalizacije. Situacija sa sufiksima podsjeća na prethodno spomenuto ime *Rade*, pa tako ponovno imamo sufikse koji su latinizirani odnosno romanizirani -ose, -oso, -slavus, -olus, -oius ili one koji u grafiji nisu mijenjali izvorni slavenski oblik -ina, -oi (-oy), -os.

*Rjeđe spomenuta muška osobna imena*

U ovoj se skupini nalaze muška imena koja su zabilježena kod manje od deset osoba. Radi se o skupini u kojoj se nalazi 141 ime, odnosno 265 osoba. Stoga valja uzeti u obzir da bi posvećivanje zasebnog odjeljka svakom pojedinom od ovih imena bilo nepraktično i nesvrhovito, posebno ako uzmemo u obzir da skupini pripadaju i 94 osobna imena koja se u spisima pojavljuju samo jednom, a pripadaju samo jednoj osobi. Stoga će imena koja slijede biti obrađena kumulativno, za razliku od prve skupine u kojoj uz svako pojedino ime slijedi prigodna opaska. Sve navedeno ne znači da i ona imena koja su spomenuta rijetko ili možda smo jedanput nemaju svoju vrijednost za proučavanje srednjovjekovne rapske antroponimije.

U ovoj skupini rjeđe spomenutih osobnih imena također prevladavaju imena neslavenskog porijekla, odnosno romanska imena ili ona koja su romanskim posredstvom recipirana u ovim krajevima. Među njima, dakako, najvažnije mjesto zauzimaju hagionimi.

Ostala romanska odnosno romanskim posredstvom preuzeta imena iz ove skupine su Celinus (9 osoba u varijantama Celin, Celino, Celinus, Celle i Cele), Signa (7 osoba u varijantama Signa, Signolus i Signola), Zudenico (4 osobe u varijantama Zudolo, Zudenico, Çudde, Çude, Çudenico, Çudole, Çudolo), Migna (3 osobe u varijantama Santolo Migna i Mignolus), Bellus (3 osobe u varijantama Bello i Bellus), Foscolo (2 osobe) i Grisano (2 osobe u varijantama Grisano, Grisanolus i Grisenus) te veći broj imena zabilježenih kod samo jedne osobe; Alegreto, Baialardus (Baialardo), Barchusel, Barcosus, Basco, Bignanus, Corsarius, Camalcinus, Çarelus, Çortine, Domaldo (Domaldus), Faraus (Pharaus), Frisono, Gina, Ginnora, Girençino, Gozigna (Gauzigna), Guaspermo, Kalenda, Mascarinus, Natalis (Natale, Natal), Octomano, Pacosino, Paganino, Permus, Picinino (Picininus, Pizininus), Rigucius, Rizardo (Rizardus), Saladino (Saladinus), Samolus, Sanne, Saracenus i Silvanus.

Slavenska imena iz ove skupine su Bogdan (8 osoba u varijantama Bocdanus, Bocdano, Bogdano, Bocde, Bocdole, Bogdanus, Bogde, Bogdolo i Bog-



doy), Stojan (5 osoba u varijantama Stoianus, Stoane, Stoico, Stoislavus i Stoyano), Stanislav (4 osobe u varijantama Stançe, Stance, Stançolo, Stanoy, Stanoe i Stanoi), Cvitan (4 osobe u varijantama Cuitane, Cvitane, Ciuitano, Ciuitcho, Cuiutcho, Sfitane), Vuk (7 osoba u varijantama Volcina, Volçina, Volch, Volce, Volchi, Volchich, Vochich, Volcoslavo i Volcus), Črne (4 osobe u varijantama Çenne, Çerne, Çernolo i Cerne), Desa (3 osobe u varijantama Desa, Dessa, Dessemane, Desmane i Dessico), Grube (2 osobe u varijantama Grube, Grubsa), Mirko (3 osobe u varijantama Mircho i Mercho), Pribe (3 osobe u navedenoj varijanti), Bane (2 osobe u varijantama Bane i Banota), Bero (2 osobe u varijantama Bero, Bersiça i Bersiçe), Budislav (2 osobe u varijantama Bude, Budislavo, Budizao), Crayne (2 osobe u varijantama Crayne i Cranota), Dobar (2 osobe u varijantama Dobrus i Dobrina), Obrad (2 osobe u varijantama Oboad, Obradus i Obrado), Slavko (2 osobe u varijantama Slavco, Slafce, Slavazo i Slavaç). Slavenska imena zabilježena kod samo jedne osobe su Bosilus (Bosile), Coruatino, Crebogna (Cherbogna), Cusiniça, Drusaç, Prempcho, Prvignus, Qualce (Qualcio), Sivognolo, Stacimero, Talich (Talichio), Verislavo i Vlatcho.

#### *Ženska osobna imena*

Broj ženskih osoba koje se spominju u spisima višestruko je manji od broja muških osoba, naime ženske osobe čine otprilike četvrtinu u ukupnom broju osoba koji nam je poznat iz dokumenata. Kod ženskih imena moguće je zamijetiti neke zajedničke karakteristike, odnosno razlike u odnosu na skup muških imena. Dok kod muških imena prevladavaju kršćanska i romanska imena, broj slavenskih imena kod žena je puno veći. Ako pažnju usmjerimo na upotrebu sufiksa primjetit ćemo da kod ženskih osoba čak i romanska imena imaju u najvećem broju slučajeva slavenske sufikse. Prevlast slavenskog elementa kod ženskih imena je sveprisutna, dakle nije ograničena na društvene slojeve i porijeklo. S obzirom na navedene činjenice, nameće se zaključak da kod izbora imena ženskih osoba nije bilo izražene tendencije približavanja romanitetu, već je postojala poprilična sloboda pa je odabir imena bio odraz opće jezične stvarnosti u to doba. Pritom ne želim tvrditi ili nametati zaključak da se radi o svjesnom izboru s ciljem identifikacije, već bismo u tom smislu mogli govoriti o latentnoj identifikaciji, odnosno o izboru imena koji proizlazi iz nepostojanja potrebe za izražavanjem društvene pripadnosti ili želje za takvim statusom. Takva podjela po spolu danas više nije izražena i teže nam je shvatljiva pa bi se navedena situacija mogla se usporediti s odabirom odjeće. Neki ljudi moraju svakog radnog dana nositi odijelo. Premda imaju određenu slobodu u odabiru, ipak se moraju držati pravila koja su im nametnuta. S druge strane, većina ljudi ipak ima slobodu da obuče što želi, s tim da postoje neformalna društvena pravila koja onda

omeđuju ljudske želje i mogućnosti. Žene u ovom povijesnom razdolju ne participiraju u vlasti, u pravilu ne putuju i ne vode poslove, pa možemo zaključiti da im, bez obzira na društveni sloj kojem pripadaju, nije potrebno ime koje će biti razumljivo i romanskom svijetu, odnosno općeprihvaćeno na svim jadranskim obalama. U tom smislu zanimljiv je i podatak da se ženske osobe koje nisu s Raba spominju tek sporadično, a dolaze s prostora koji su u neposrednoj blizini otoka Raba. Spomenut ću ovom prilikom da u dokumentima nije zabilježen niti jedan ženski nadimak, za razliku od muških koji su razmjerno brojni što je još jedan priloga činjenici društvene introvertiranosti ženske populacije.

Preći ćemo sada na kratko izlaganje o pojedinim ženskim imenima spomenutim u izvorima. Podijelio sam ih, kao muška imena, u dvije skupine. U prvoj skupini su imena s 10 ili više spomena, a u drugoj imena s manje od 10 spomena. U ovoj posljednjoj skupini nalazi se i 28 ženskih osobnih imena koja su u spisima povezana sa samo jednom osobom.

#### *Najčešća ženska osobna imena*

*Dobra.* – Dobra je najzastupljenije slavensko ime koje se javlja kod 24 osobe u osnovnom obliku ili s hipokorističkim sufiksima -e, -iça (-iza), -ola u varijantama Dobre, Dobriça, Dobriça, Dobrola. Kao paralelni oblik ovog imena, s izmijenjenim samoglasnikom u osnovi javlja se i varijanta Dabra.

*Stana.* – Ovo ime nose 22 ženske osobe u varijantama Stana, Stani, Stane, Stanna, Stanne, Stanice, Stancica, Stanciça. Na osnovu Stan- nastavljaju se sufiksi -a, -e, -i, -ice, -cica (-ciça), dok u primjerima Stanna i Stanne dolazi do geminacije.

*Draga.* – Treće po zastupljenosti ženskoj slavensko ime je Draga. Spominje se kod 20 osoba u varijantama Draga, Dragola, Dragole, Drasiça. U posljednjem primjeru dolazi do palatalizacije izražene u grafiji intervokalnim *s*.

*Rada.* – Ovo slavensko ime i u svojoj ženskoj varijanti pripada najčešće spomenutim imenima. Zabilježeno je kod 10 osoba u varijantama Rada, Rade, Radessa, Radiça, Radoslava, Radusa, Ratcha, Radostiça. Iz velikog broja sufiksa -a, -e, -essa, -iça, -oslava, -usa, -cha, -ostiça može se pretpostaviti da je ovo ime bilo među ženskim osobama rasprostranjeno više nego što se u prvi mah čini. Geminirano i intervokalno *s* u grafiji predstavljaju palatal.

*Rjeđe spomenuta ženska osobna imena.* – Ostala neslavenska ženska imena zabilježena u izvorima su Matrona, Richelda, Ronce, Sera i Sore, a svako se od njih pojavljuje kod samo jedne osobe.

Slavenska ženska imena iz ove skupine su Priba (9 osoba u varijantama Priba i Pribe), Scema (6 osoba u varijantama Scema i Scheme), Slava (6 oso-

ba u varijantama Slava, Slavica i Slove), Prode (5 osoba u istoimenoj varijanti), Desa (3 osobe u varijantama Desa i Dessa), Mira (3 osobe u istoimenoj varijanti), Ticha (3 osobe u istoimenoj varijanti), Vera (3 osobe u istoimenoj varijanti), Bogdana (3 osobe u varijantama Bocdana, Bogdussa i Boxa) i Dena (2 osobe u varijantama Dena, Dona, Dina i Denucha). Kod pojedinačnih osoba spominju se imena Ciĉha, Ducxa, Goie, Grubica, Jubiza, Lepola, Mandiĉa, Perfca (Perfcha), Pria, Sfita, Stria, Trisa, Vinĉa i Vlada.

#### Osobna imena u širem kontekstu

Kao prvi i zasigurno najobrađivaniji problem pri proučavanju jadranske srednjovjekovne antroponimne građe valja istaknuti pitanje slavenstva i romanstva. Riječ je o pitanju koje seže do samih početaka ovakvih istraživanja, proteže se kroz cijelo prošlo stoljeće, a aktualno je i danas. Razlog njegove aktualnosti leži u činjenici da se kroz navedeno razdoblje nije išlo u smjeru deskripcije i sinteze već su kriteriji bili najčešće preskriptivni i analitički. Takva je tendencija vremenom opadala, ali se nije otišlo do kraja u cilju odbacivanja predefiniranih postavki i odustajanja od oštrog razlučivanja dvaju jezičnih elemenata. U tom smislu bih ovom radnjom volio napraviti kvalitativni zaokret i promatrati odnose slavenstva i romanstva prvenstveno u njihovom prožimanju, a ne toliko u sukobu i nadmetanju. Premda je tijekom obrade građe bilo numerički izraženih odnosa koji ukazuju na zastupljenost dvaju jezičnih elemenata i mogu poslužiti kao orijentir, u ovom se trenutku valja zaustaviti i umjesto plošnih aritmetičkih vrijednosti ponuditi dublje razmišljanje o podacima koji proizlaze iz istraženih antroponima.

Da bi se uopće moglo razmatrati pitanje odnosa slavenstva i romanstva u istočnojadranskoj antroponimiji valja poći od temelja tj. od problema interakcije između zatečenog ranosrednjovjekovnog romanskog supstrata i slavenskog superstrata. Za razliku od zapadnoeuropskih područja u kojima su romanski jezici preživjeli, rimska Dalmacija je pod utjecajem slavenskog elementa popustila što je dovelo do slavenizacije ovih prostora. Ono što pritom konstantno valja imati na umu jest da se taj proces nije odvijao tijekom nekoliko godina, niti tijekom nekoliko desetljeća već da je riječ o dugim stoljećima. Tijekom cijelog tog perioda trajalo je rastakanje dalmatskog jezika, a ako ćemo biti do kraja precizni spomenuti proces traje i danas budući da još uvijek postoje dalmatski tragovi u svakodnevnom govoru koji su također izloženi potencijalnom izumiranju. Trajniji i teže izbrisiv trag dalmatskog jezika nalazimo još jedino u jadranskoj toponimiji. Osim vremenske, pri promatranju tog procesa u obzir valja uzeti i prostornu komponentu. Neki su prostori bili izloženiji valovima slavenizacije, dok su drugi bili izolirani i primali su te utjecaje u daleko manjoj mjeri. S druge strane dolazilo je i do naknadne

romanizacije s tim da ona nije potjecala iz lokalnih izvora već se radilo o utjecajima koji su dolazili sa suprotne strane Jadrana, prije svega iz Venecije.

Ako pogledamo ukupni period u kojem su se na jezičnom planu odvijala spomenuta zbivanja, uočiti ćemo da se 14. stoljeće nalazi negdje na polovici vremenskog pravca koji svoje ishodište ima u sedmom stoljeću i kreće se prema suvremenosti u kojoj živimo. Slavenski jezični element je tijekom cijelog tog razdoblja sve više jačao i bivao sve prisutnijim dok je s druge strane romanski element opadao. Pojava Venecije na političkoj pozornici istočno-jadranskog područja i njezin utjecajem na dalmatinske komune produžili su, na određeni način, život romanitetu na ovim prostorima. Za očekivati je, naime, da se romanofoni dio jadranskog stanovništva lakše priklonio mletačkom jezičnom utjecaju.

Slavenizacija Raba odnosno ulazak slavenskih jezičnih elemenata u opći otočki leksik odvijala se postupno i linearno. Drugdje je taj proces bio brži, ali Rab je u tom pogledu ostao donekle po strani. Promatrajući obrađene antroponime možemo reći da se izgradnja antroponimnog sustava otoka Raba odvijala u skladu s poslovicom *Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo*. Te bezbrojne kapi vode oblikovale su nepisana pravila, svojevrsno običajno pravo, kojih su se stanovnici, čak i nesvjesno, držali. Tradicija se izgrađivala na spor i gotovo neprimjetan način i stvorila složen sustav u kojem se romanski i slavenski elementi prožimaju do te mjere da više ne možemo govoriti o Slavenima i Romanima, već jednostavno o Rabljanima. Mletački superstrat koji se u ovom periodu pojavljuje izraz je političke nadmoći pa je u tom smislu i pojava hipokorističkih oblika nastalih pod mletačkim utjecajem donekle uvjetovan željom za približavanjem prestižnom centru moći. Ipak, ako zagrebemo po površinskom sloju, uočavamo da se ispod njega nalazi dubina romanskoslavenskog prožimanja te da je mletački sloj samo fasada. Uostalom, kako u ono vrijeme tako i danas, roditelji biraju svojoj djeci imena koja će biti zabilježena u službenoj evidenciji, a već unaprijed znaju da ga nitko iz njihove okoline, pa čak ni oni samo neće nazivati tim imenom.

Formalno gledano, romanski je element zastupljeniji među višim slojevima, a slavenski među nižim slojevima pučanstva. Dubljim poniranjem u problematiku uočavamo da i unutar viših slojeva pučanstva postoje određene tendencije koje narušavaju ovakav simplificirani pogled na antroponimnu stvarnost. Istina je da kad se riječ o prezimenima romanstvo nadjačava slavenstvo kako kod plemića tako i kod pučana. Kao protuteža takvom poimanju identiteta nameće se cijeli niz elemenata unutar imenske formule koji pokazuju da ta slika ima i svoje naličje. Osobna su imena vrlo često navedena u obliku hipokoristika oblikovanih pod slavenskim utjecajem, a nije zanemariv niti broj čisto slavenskih imena uklopljenih u imensku formulu kojoj romansko prezime oblikuje temeljni identitet. U slučajevima kada se osobno ime

navodi u potpunom obliku, što je više iznimka nego pravilo, ono je zapravo latinizirano i izraz je ponajprije formalizma pravnih odnosa posebno kada je riječ o višim slojevima društva. Ali važno je razumijeti da takva imena nisu odraz inherentnog romanstva koliko formalističke latinizacije tako da najčešće uz navedene oblike nalazimo i paralelne hipokoristike koji odražavaju tvorbeni utjecaj slavenskog elementa. Dioba po spolovima također je faktor koji ne smijemo zaobići pri promatranju slavenskoromanskog prožimanja. Tako ženske osobe, čak i u najvišim društvenim slojevima, pretežno nose slavenska imena, dok muški članovi iste obitelji nose romanska imena, što dovodi u pitanje prvotnu postavku o slavenstvu i romanstvu kao odrazu društvene stratifikacije. U tom kontekstu ne može biti govora o tome da slavenski jezični element nije prodro u sve pore društva. Kod nadimaka, kao i kod drugih elemenata imenske formule preteže romanski element, ali niti broj slavenskih nadimaka nije zanemariv, pri čemu valja imati na umu da nema niti jedne ženske osobe kojoj nadimak čini dio imenske formule. Mogli bismo nastaviti nabrajati različite odnose među elementima identiteta, ali ta su pitanja bila temeljitije razrađivana u ranijim poglavljima. Ono što se sa sigurnošću može reći jest da je cijela rapska zajednica, na svjesnoj ili podsvjesnoj razini bila dvojezična jer elemente kako romanstva tako i slavenstva u različitim omjerima nalazimo u svim društvenim skupinama i kod oba spola. Takvu dvojnost valja shvatiti kao lingvističku, a ne kao etničku kategoriju. Politički identitet varira u vremenu i prostoru, a u svojim se gibanjima može, ali i ne mora podudarati s jezikom.

Ovaj rad nema za cilj proniknuti u identitet osobe i društva u političkom ili etničkom smislu, pa stoga niti na jednom mjestu ne govorimo o stanovnicima Raba kao Romanima, Slavenima, Hrvatima ili čak Mlečanima. Rabljani druge polovice 14. st. su, u smislu ovog rada, prije svega osobe identificirane putem svojih imenskih formula koje mogu sadržavati romanske, slavenske ili hibridne elemente. Dvojezičnost označava prije svega jezičnu kompetenciju osobe da se u svojoj komunikaciji s drugim osobama služi dvama idiomima. S gledišta antroponomastike kao zasebne znanstvene discipline unutar lingvistike valja naglasiti da se spomenuta antroponimna dvojezičnost ogleda prvenstveno u činjenici da su osobe iz različitih staleža i društvenih skupina bile u stanju razumjeti i prihvatiti kao svoje antroponime iz obaju sustava.

Pa i ako napravimo taj presudni korak i shvatimo slavenstvo i romanstvo rapskih antroponima kao dio jedne organske cjeline teško je do kraja proniknuti u razloge zbog kojih je omjer zastupljenosti jednih i drugih ovakav ili onakav. Ipak, jasno je da ono što se nalazi u spisima nikako ne možemo shvatiti kao vjerodostojnu presliku onodobne stvarnosti. Stoga, pri razmišljanju o slavenstvu i romanstvu najbolje je ne upuštati se u zamke egzaktne kvantifikacije već radije promatrati određene obrasce koji su u dovoljnoj mjeri potvr-

đeni da bi ih se moglo uzeti kao nepisana pravila oko kojih je u društvu postojao određeni konsenzus.

I brojni drugi primjeri pokazuju kako je slavenstvo i romanstvo drugorazredni faktor identiteta istodobno ukazujući da je daleko važnija pripadnost i privrženost pojedinca obitelji, djelatnosti koju obavlja, i na koncu zajednici otočana, kao višoj razini identiteta. Kao i u drugim srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, Rabljani su se prvenstveno određivali kao stanovnici svoga grada.<sup>21</sup>

Ostavivši razmišljanja o slavenstvu i romanstvu, uputimo se prema onim temeljnim odrednicama identiteta koji proizlaze iz imenske formule kao polazišne točke identifikacije. Pregled građe, analiza pojedinih elemenata imenske formule i sinteza imenskih formula putem pregleda različitih tipova pod koje ih možemo svrstati pokazali su nam različite načine identifikacije. Nameće se zaključak je da je identifikacija prije svega unutarobiteljska odrednica kojom se krvno povezana očituje prema vanjskom svijetu odnosno društvenoj zajednici. Imenska formula pokazuje da za kasnosrednjovjekovnu rapsku jezičnu zajednicu postoji ono unutarnje i ono vanjsko u obiteljskom pogledu. Osobno je ime izraz obiteljskog odabira, nadimak je izraz društvene predodžbe, a prezime je negdje u sredini, kao fluidna kategorija koja se najčešće kreće od petrificiranih imena predaka do društvene identifikacije putem nadimka. Identitet kakav nam prikazuje imenska formula je trodimenzionalan. Sastoji se od osobne inherentne komponente, obiteljskog superstrata i društvene verifikacije kojom određeni elementi dobivaju svoju potvrdu ili doživljavaju odbacivanje. Imenska formula jezični je izraz statusa pojedinca unutar obitelji i statusa obitelji unutar društva. Ako pogledamo situaciju unutar obitelji, uočiti ćemo da položaj svih osoba unutar obiteljske zajednice nije jednak. To nije novost, o tome govore statuti, isprave o sklopljenim pravnim poslovima i drugi izvori, ali bitno je shvatiti kako i jezik, putem alata koji mu stoje na raspolaganju, izražava ove različitosti. Nositelj identiteta ne mora biti osoba identificirana imenskom formulom. Istovjetnost obaju navedenih elemenata događa se samo kod punoljetnih emancipiranih muškaraca ili kod žena koje su se stjecajem okolnosti, kao što su udovištvo ili odlazak u samostan, do te mjere udaljile od bivšeg nositelja identiteta, odnosno muža ili oca, da nastupaju kao samostalni subjekti. Imenske formule navedenih osoba sadržavaju samo horizontalnu os. Svim ostalim osobama, a njihov broj nije zanemariv, identitet se nalazi izvan one najuže inherente jezgre imenske formule, koja je vrlo često reducirana samo na osobno ime. Ovakav sustav identifikacije za-

---

<sup>21</sup> Z. Nikolić, *Rođaci i bližnji: dalmatinsko gradsko plemstvo u ranom srednjem vijeku*, Zagreb, Matica hrvatska, 2003, s. 19.

htijeva promatranje obitelji kao cjeline i u oštroj je suprotnosti s modernim poimanjem pojedinca kao jedinke koja u društvenim odnosima, u većini slučajeva, nastupa potpuno samostalno. Polazišna točka pri obradi antroponima u ovom radu bila je sinhronijska, budući da je period u kojem nastaju spisi dvojice notara relativno kratak. Ipak, kroz svaku imensku formulu zavisnih osoba, odnosno onih pojedinaca koji nisu sami nositelji vlastitog identiteta, provlači se i vertikalna os kojoj obitelj s jedne generacije na drugu prenosi vlastiti identitet. S obzirom na nestalni karakter onoga što smo, u nedostatku odgovarajuće terminologije, nazvali prezimenom, obitelj poseže za dodatnim metodama identifikacije. Kod određenih smo obitelji uočili da pored prezimena baštinjenog iz prijašnjih generacija, u prvi plan izbija osobno ime ili nadimak snažnog pojedinca koji je u periodu nastanka ovih spisa zauzeo toliko važan položaj da njegovo ime ili nadimak, pri identifikaciji ostalih članova obitelji, ugrožava ili čak istiskuje uhodani način obiteljske identifikacije.

Ovakvi antroponimni prevrati, koje slobodno možemo nazvati identifikacijskim revolucijama, ipak nisu tako česti, tako da ih u ovom periodu možemo nabrojati tek nekoliko. U većini ostalih slučajeva obitelji prate uhodane rituale koji utvrđuju postojeće stanje, tradicija obiteljske identifikacije prenosi se ne iduću generaciju i na taj se način osnažuje kolektivni identitet. Već smo spomenuli kako unuci, najčešće prvorodenci, nasljeđuju ime djeda i bake s očeve strane. Navedeni postupak spoj je težnje za kontinuitetom, a s druge strane radi se o minimumu vremenskog odmaka koji omogućuje da identifikacija ne postane otežana ili čak nemoguća, što bi se dogodilo u slučaju da se osobna imena direktno prenose s jedne generacije na drugu. Na suprotnom polu imenske formule nalazi se prezime, kao izraz kolektivnog obiteljskog sjećanja na prošlost. Za identitet obitelji je, na koncu, nebitno odgovara li to sjećanje povijesnoj stvarnosti prošlog vremena ili ne, makar je u nekim situacijama potpuno jasno da takav onim može imati samo mitsko objašnjenje. Obiteljski se kolektiv tako poistovjećuje sa snažnim pretkom, njegovim imenom ili nadimkom, s toponimom iz kojeg smatra da potječe ili s imenom sveca zaštitnika koje se više nije zadržalo u obliku prenošenja s generacije na generaciju već je postalo dijelom obiteljskog kulta kojim kolektiv traži svoje veze s transcendentnim zagovornikom. U slučaju izostanka takvog petrificiranog onima identifikacija se postiže putem naziva djelatnosti kojom se obitelj bavi generacijama i koja je postala njihov znak raspoznavanja u društvenoj sredini. Takav naziv djelatnosti obitelji je više od onoga što danas zovemo zanimanjem. Naime, riječ je o okviru iz kojeg potomci u pravilu ne izlaze, osim u slučaju prelaska u crkveno zvanje. Ipak, u brojnim imenskim formulama uočavamo izostanak elementa koji bi odražavao dulji vremenski kontinuitet. Pamćenje izraženo formulom u takvom slučaju seže do oca ili najdalje do djeda što nipošto ne znači da ideja identiteta ne postoji.

Ona je u takvim slučajevima ograničena na krvnu vezu kao izraz neposredne povezanosti s konkretnim precima koje pojedinac osobno poznaje ili koji su živjeli neposredno prije njega. To je prvi korak u identifikaciji koji je velikom broju pučana dovoljan. Nadogradnja koja traži dublji identitet javlja se porastom važnosti obitelji u društvenoj sredini. Afirmacija obitelji u društvu nameće njezinim članovima potrebu za izgradnjom ideološke konstrukcije kojom će osnažiti vlastiti položaj u svojoj sredini da bi ga potom prenosila na iduće generacije koje će ga dodatno postupno nadograđivati.

S motrišta identifikacije i njezine važnosti u društvu zasigurno najslabiji položaj imaju pojedinci koji su zbog svog izvanbračnog porijekla ili zbog drugih razloga lišeni pripadnosti određenom kolektivu. Kakav god bio stvarni odnos njihovih suvremenika prema njima, imenska formula jasno odražava ovaj izostanak obiteljskog identiteta.

Konačno, osobe koje pripadaju crkvenom staležu zadržavaju, u većoj ili manjoj mjeri, obiteljski identitet. Kod klerika koji nisu redovnici pripadnost obitelji u potpunosti je sačuvana, a u slučaju da imaju vanbračnu djecu u njihovim imenskim formulama nalazimo čak i slijed triju generacija. Redovnici i redovnice, u skladu s evanđeoskom doktrinom odbacivanja ovoga svijeta, odbacuju svoje svjetovne identitete i prijanjaju uz druge duhovne, ali opet to ne čine da postali samostalne jedinice. Ulaskom u samostan postaju dio kolektiva, svojevrstne duhovne obitelji koja također ima svoje rituale identiteta i kolektivno sjećanje koje, s obzirom na karakter samostana i djelatnosti koje se u njemu obavljaju, ni po čemu ne zaostaje za sjećanjem krvno povezane obitelji.

Valja zaključiti da, prema analizi imenskih formula rapskih antroponima, prvo i daleko najvažnije mjesto u hijerarhiji identiteta zauzima pripadnost obitelji kao krvnom i duhovno povezanom kolektivu. Sve druge odrednice su, premda za ovo istraživanje izuzetno bitne, ipak sekundarne.